

انتخابات از منظر فقه و اخلاق

نسخه ۴ اردیبهشت ۱۳۹۲

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

گردآوری: گروه علمی اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی

ویزاستار: سید حمید حیدری ثانی

طراح جلد: آسمان گرافیک

نشانی: حرم مطهر امام رضا (ع)، صحن جمهوری اسلامی،

اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی

تلفن: ۰۵۱۱-۳۲۰۲۰۰۰ دورنگار: ۰۲۲۴۰۶۰۲-۵۱۱

رایانامه: eppasokh@aqrazavi.org

انتخابات از منظر فقہ و اخلاق
نسخہ ۴، اردیہشت ۱۳۹۲

ویژہ استادان
پاسخگویی بہ سوالات دینی

گروہ علمی ادارہ پاسخگویی بہ سوالات دینی

فهرست مطالب

درآمد	۹
فصل اول: ضرورت انتخابات	۱۱
۱.۱. اهمیت و جایگاه انتخابات	۱۳
۲.۱. انتخابات نوعی تعیین سرنوشت است	۱۳
۳.۱. کلام حضرت امام خمینی <small>علیه السلام</small>	۱۴
۴.۱. کلام مقام معظم رهبری (دامت برکاته)	۱۴
۵.۱. کلام آیت الله واعظ طبسی (دام عزه)	۱۵
فصل دوم: مشارکت گسترده	۱۷
۱.۲. حضرت امام خمینی <small>علیه السلام</small>	۱۹
۲.۲. مقام معظم رهبری (دامت برکاته)	۱۹
فصل سوم: وجوب شرعی رأی دادن و چرایی آن	۲۱
۱.۳. دیدگاه حضرت امام خمینی	۲۳
۲.۳. دیدگاه مقام معظم رهبری (دامت برکاته)	۲۵
۳.۳. دیدگاه آیت الله مکارم شیرازی (دام عزه)	۲۷
۴.۳. دیدگاه آیت الله سیستانی (دام عزه)	۲۷
۵.۳. دیدگاه آیت الله بهجت	۲۸
۶.۳. دیدگاه آیت الله جوادی آملی (دام عزه)	۲۸
۷.۳. دیدگاه آیت الله صافی گلپایگانی (دام عزه)	۲۸
فصل چهارم: وجوب تحقیق	۳۱
۱.۴. اظهار نظر مرجع تقلید درباره نامزد	۳۳
۲.۴. نظرگاه آیت الله صافی (دام عزه)	۳۴
۳.۴. نظرگاه آیت الله بهجت	۳۴
فصل پنجم: انتخاب اصلح	۳۷
۱.۵. ضرورت انتخاب اصلح و معیارهای آن	۳۹
۲.۵. راه های شناخت اصلح	۴۰

فصل ششم: خصوصیات و ویژگی های نماینده	۴۳
۱. ایمان و تقوا	۴۵
۲. سابقه خوب و درخشان	۴۷
۳. تجربه و حیا	۴۷
۴. روحیه خدمتگزاری	۴۸
۵. قانون مداری	۴۸
۶. خوش اخلاقی و ادب	۴۹
۷. رفع مشکلات مردم و شنیدن حرف های آنان	۴۹
۸. پرهیز از وعده هایی که محقق نمی شود	۵۰
۹. صداقت و امانت	۵۰
۱۰. حفظ وحدت ملی	۵۱
۱۱. ایستادگی در برابر استکبار	۵۲
۱۲. اسلام کامل و دوری از انحراف	۵۲
۱۳. پرهیز از تعصب گروهی و حزبی	۵۲
۱۴. ساده زیستی و درآشنایی	۵۴
۱۵. ایمان به هدف های انقلاب	۵۵
۱۶. شیعه دوازده امامی	۵۵
۱۷. داشتن شروط قانونی	۵۶
جمع بندی خصوصیات نماینده	۵۷
فصل هفتم: چگونگی تبلیغات صحیح	۶۱
۱. پایبندی به اسلام	۶۳
۲. پرهیز از تخریب دیگران	۶۳
۳. دوری از توهین	۶۵
۴. دوری از تهمت	۶۶
۵. دوری از بردن آبروی دیگران	۶۸
۶. دوری از حیف و میل کردن اموال عمومی و دولتی	۷۰
۷. دوری از اسراف و تبذیر	۷۱

۸. پرهیز از هدایا	۷۲
۹. استفاده نکردن از آنچه خلاف شئون اسلامی است	۷۴
۱۰. استفاده نکردن از موسیقی‌های مبتذل در ستادهای انتخاباتی	۷۵
۱۱. پرهیز از خرید رأی	۷۷
۱۲. انصاف داشتن	۷۷
۱۳. دوری از قدرت طلبی	۷۸
۱۴. داشتن فکر سیاسی بین‌المللی	۷۸
۱۵. مشوش نکردن اذهان عمومی	۷۸
۱۶. ذوب شدن در هدف	۸۰
۱۷. مانع نشدن برای تبلیغات دیگران	۸۱
۱۸. دیدگاه قانون	۸۱
فصل هشتم:	
ویژگی‌های مسئولان و مجریان انتخابات	۸۵
۱. امانت‌داری و راست‌گویی	۸۷
۲. رعایت اخلاق و پرهیز از هواهای نفس	۸۷
۳. پرهیز از مصلحت‌سنجی‌های شخصی و حزبی و جناحی و قومی	۸۸
۴. شجاعت و قاطعیت	۸۹
۵. رعایت قوانین و مقررات انتخابات	۸۹
فصل نهم: پاسخ به چند شبهه	
شبهه اول	۹۳
شبهه دوم	۹۷
شبهه سوم	۹۹
شبهه چهارم: شریک شدن با گناهکار	۱۰۳
کتابنامه	۱۰۵

بسم الله الرحمن الرحيم

پیامبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم:

«أَجُودُكُمْ مِنْ بَعْدِي رَجُلٌ عَلِمَ عِلْمًا فَتَشَرَ عِلْمَهُ.»^۱
(=بخشنده‌ترین شما پس از من، کسی است که
دانشی بیاموزد؛ آنگاه دانش خود را بپراکند.)
استاد گرامی، سلام

آنچه پیش رو دارید، تلاشی است در جهت ارتقای
علمی و یکسان‌سازی پاسخ‌های استادان محترم
اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی آستان قدس
رضوی. این کتاب را پس از تدوین، با اشراف
استادان محترم هیئت علمی بررسی کرده و پس
از تأیید، در این قالب در اختیار شما قرار داده‌ایم.
این مجموعه کتاب‌ها را در چهار دسته موضوعی،
تدوین و ارائه می‌کنیم: رهیافت احکام، رهیافت
اعتقادی، رهیافت تربیتی و رهیافت ترکیبی
(مربک از هر سه موضوع).

مجموعه پیش رو با عنوان انتخابات از منظر فقه
و اخلاق در قالب رهیافت احکام تقدیم حضور
می‌شود.

بی شک بررسی دقیق و نگاه نقادانه شما فرهیخته گران قدر، ما را در جهت بهبود کیفی این مجموعه یاری خواهد کرد. جبهه خضوع به درگاه قدسی احدیت می ساییم که توفیق خدمت در بارگاه سراسر نور و ملکوتی حضرت رضا علیه السلام را ارزانی مان فرمود. امید است بتوانیم به پاس این افتخار و با استعانت از محضر آن امام همام علیه السلام به مصداق روایت نورانی فوق، جرعه ای از علم و معرفت حقیقی را نوشیده، و به تشنگان راستین آن بنوشانیم.

گروه علمی اداره پاسخ گویی به سؤالات دینی

فصل اول

ضرورت انتخابات

۱.۱. اهمیت و جایگاه انتخابات

علی علیه السلام می فرماید:

❖ فَلَيْسَتْ تَصْلُحُ الرَّعِيَّةُ إِلَّا بِصَلَاحِ الْوُلَاةِ وَلَا تَصْلُحُ الْوُلَاةُ إِلَّا بِاسْتِقَامَةِ الرَّعِيَّةِ ❖

(کشور اصلاح نمی شود، مگر اینکه کارگزاران و زمامدارانش صالح باشند. آن ها نیز اصلاح نمی شوند، مگر به استقامت و پشتکار مردم.)

۲.۱. انتخابات نوعی تعیین سرنوشت است

❖ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرَ أَمْرَهُمْ ❖

(به یقین خداوند سرنوشت هیچ قومی [و ملتی] را تغییر نمی دهد، مگر آنکه آن ها خود را تغییر دهند.) این قانون الهی یکی از پایه های اساسی جهان بینی و جامعه شناسی در اسلام است. این سنت الهی به ما می گوید که مقدرات ما قبل از

۱. نهج البلاغه، خطبة ۲۱۶.

۲. رعد، ۱۱.

هرچیز و هرکس، در دست خود ماست و هرگونه دگرگونی درجهت خوشبختی و بدبختی جامعه، در درجهٔ اول به خودِ ما باز می‌گردد. در انتخابات نیز مردم با رأی دادن به فرد منتخب خود، به‌طور مستقیم در سرنوشت خود دخالت می‌کنند. در قانون، به این مطلب این چنین تصریح شده است: « رئیس جمهور با اکثریت مطلق آراء شرکت کنندگان انتخاب می‌شود.»^۱

۳.۱. کلام حضرت امام خمینی رحمته الله

«این وظیفه‌ای است الهی، وظیفه‌ای است ملی، وظیفه‌ای است انسانی، وظیفه‌ای است که ما باید به آن عمل بکنیم. همه‌مان باید در انتخابات شرکت بکنیم.»^۲

۴.۱. کلام مقام معظم رهبری (دامت برکاته)

«انتخابات سرمایه‌گذاری عظیم ملت ایران است.»^۳
«پایهٔ نظام ما همین انتخابات است.»^۴

۱. قانون اساسی، اصل ۱۱۷.

۲. روح‌الله خمینی، صحیفهٔ امام، ج ۱۸، چ ۴، تهران: مؤسسهٔ تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته الله، ۱۳۸۶، ص ۳۱۸.

۳. بیانات در جمع زائران و مجاوران حضرت امام رضا علیه السلام ۱۴ فروردین ۱۳۸۸.

۴. بیانات در جمع زائران و مجاوران حضرت امام رضا علیه السلام، ۱۴ فروردین ۱۳۸۸.

«انتخابات نماد حرکت اسلامی در کشور ماست.

انتخابات هدیهٔ اسلام به ملت ماست.»^۱

«انتخابات وسیله‌ای برای عزت ملی است.»^۲

«انتخابات یک حادثهٔ مهم است.»^۳

۵.۱. کلام آیت‌الله واعظ طبسی (دام‌عزه)

«انتخابات، نماد و مظهر جمهوریت و اسلامیت

نظام است.»^۴

۱ . بیانات در مراسم شانزدهمین سالگرد ارتحال امام خمینی (عج)، ۱۴ خرداد ۱۳۸۴.

۲ . بیانات در جمع مردم استان کردستان در میدان آزادی سنندج، ۲۲ اردیبهشت ۱۳۸۸.

۳ . بیانات در مراسم شانزدهمین سالگرد ارتحال امام خمینی (عج)، ۱۴ خرداد ۱۳۸۴.

۴ . روزنامهٔ رسالت، ش ۶۳۲۰، ۲۶ آذر ۱۳۸۶، ص ۶؛ سایت اطلاع‌رسانی آستان قدس رضوی.

فصل دوم

مشارکت گسترده

حضور آگاهانه و هوشمندانه مردم در امور اجتماع و سیاست، حضور فعال و بادوام و نیز درک صحیح از مسائل جاری، جایگاه ویژه‌ای در تعیین سرنوشت فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی دارد.

۱.۲. حضرت امام خمینی رحمته الله علیه

همواره بر حضور پرشور مردم در انتخابات شایسته، تأکید فراوان می‌کردند و می‌فرمودند: «امید است ملت مبارز متعهد با مطالعه دقیق در سوابق اشخاص و گروه‌ها، آرای خود را به اشخاصی دهند که به اسلام عزیز و قانون اساسی وفادار باشند و از تمایلات چپ و راست، بری باشند و به حُسن سابقه و تعهد به قوانین اسلام و خیرخواهی امت معروف و موصوف باشند.»^۱

۲.۲. مقام معظم رهبری (دامت برکاته)

«من عرض می‌کنم همه باید اصرار داشته باشید که در انتخابات شرکت کنید. به نظر من، مسئله

۱. روح‌الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱۲، چ ۴، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۶، ص ۱۷۷.

اول در انتخابات، مسئله انتخاب این شخص یا آن شخص نیست؛ مسئله اول مسئله حضور شماسست. حضور شماسست که نظام را تحکیم می‌کند؛ پایه‌های نظام را مستحکم می‌کند؛ آبروی ملت ایران را زیاد می‌کند؛ استقامت کشور را در مقابل دشمنی‌ها زیاد می‌کند و دشمن را از طمع ورزیدن به کشور و از فکر ضربه زدن و توطئه و فساد و فتنه منصرف می‌کند. این یک مسئله بسیار مهم است. پس مسئله اول، شرکت در انتخابات است.»^۱

«برای حضور حداکثری تلاش کنید. مسئله اول، مشارکت است. در زمینه مشارکت مردم، هر طور که می‌توانید، روی خانواده‌ها و دوستان کار کنید. مشارکت یکی از اساسی‌ترین مسائل است. حضور مردم برای پیشرفت و صیانت کشور لازم است؛ نه اینکه اگر عده زیادی شرکت نکردند، این‌ها به نظام «نه» گفته‌اند؛ به هیچ وجه این طوری نیست.»^۲

۱. بیانات در جمع مردم استان کردستان در میدان آزادی سنندج، ۲۲ اردیبهشت ۱۳۸۸.

۲. بیانات در دیدار دانشجویان بسیجی، ۵ خرداد ۱۳۸۴.

فصل سوم

وجوب شرعی رأی دادن و چرایی آن

انتخابات مانند تمام رفتارهای انسان در عرصه فردی یا جمعی، از نظر فقهی احکام و چهارچوب‌هایی دارد. موضوع فقه چنان‌که در کتاب‌های فقه استدلالی آمده است، افعال مکلفان است. انتخابات و رأی‌دادن نیز عملی است که مکلفان در عرصه سیاسی و اجتماعی انجام می‌دهند. بر همین مبناست که مقام معظم رهبری (دامت برکاته) و مراجع عظام تقلید، شرکت در انتخابات را واجب شرعی تلقی کرده و مکلفان را به انجام‌دادن این وظیفه تکلیف می‌کنند.

۱.۳. دیدگاه حضرت امام خمینی رحمته الله علیه

«چه بسا که در بعض مقاطع عدم حضور و مسامحه [در انتخابات] گناهی باشد که در رأس گناهان کبیره است. پس علاج واقعه را قبل از وقوع باید کرد؛ و الا کار از دست همه خارج خواهد شد و این، حقیقتی است که بعد از مشروطه لمس نموده‌اید و نموده‌ایم...»^۱

۱. وصیت‌نامه حضرت امام، ص ۱۹.

«اگر آیه ۳۸ سورۀ شورا و اصل بیعت را به انتخابات تعبیر کنیم، می‌توان نتیجه گرفت که انتخابات در اسلام توصیه شده و رابطهٔ اسلام و مردم‌سالاری در این مورد، از نوع تساوی است. اما اگر قائل به این نباشیم، از این رو که عقل بشری نیز به روش انتخابات رسیده و این روش ارزش خود را نشان داده، می‌توانیم رابطهٔ منطقی آورده شده در اصل تفکیک قوا را با همان دلایل، به این اصل نیز اطلاق کنیم. [در انتخابات] چنانچه سستی بکنید، کسانی که می‌خواهند این کشور را به باد فنا بدهند، ممکن است پیروز بشوند. باید همهٔ شما، همهٔ ما، زن و مرد، هر مکلف همان طور که باید نماز بخواند، همان طور باید سرنوشت خودش را تعیین کند.»^۱

«این وظیفه‌ای است الهی، وظیفه‌ای است ملی، وظیفه‌ای است انسانی، وظیفه‌ای است که ما باید به آن عمل بکنیم. همه‌مان باید در انتخابات شرکت بکنیم.»^۲

«اکنون ما باید از آن توطئه‌ها و مفاسدی که از انزوای متدینین پیش آمد و سیلی‌ای که اسلام و مسلمین خوردند، عبرت بگیریم و بدانیم و

۱. روح‌الله خمینی، صحیفۀ امام، ج ۱۵، ۴، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (علیه السلام)، ۱۳۸۶، ص ۲۸.

۲. همان، ج ۱۸، ص ۳۱۸.

بفهمیم که نظام اسلامی و اجرای احکام آسمانی آن و مصالح ملت و کشور اسلامی و حفظ آن از دستبرد اجانب، بستگی به دخالت اقشار ملت و به‌ویژه روحانیون محترم و مراجع معظم دارد و اگر خدای ناخواسته، بر اسلام یا کشور اسلامی از ناحیه عدم دخالت در سرنوشت جامعه صدمه‌ای وارد شود، یک‌یک تمام ملت در پیشگاه خدای قهار توانا، مسئول خواهیم بود و نسل‌های آینده که ممکن است از کناره‌گیری‌های کنونی مورد هزار گونه تجاوز واقع شوند، ما را نبخشند.^۱

«یکی از وظایف مهم شرعی و عقلی ما برای حفظ اسلام و مصالح کشور، حضور در حوزه‌های انتخابیه و رأی دادن به نمایندگان صالح کاردان و مطلع بر اوضاع سیاسی جهان و سایر چیزهایی که کشور به آن‌ها احتیاج دارد، می‌باشد.»^۲

۲.۲. دیدگاه مقام معظم رهبری (دامت برکاته)

«مشروعیت نظام اسلامی بر پایه تقوا و عدالت متکی است؛ اما اگر رأی مردم نباشد، نظام مقبولیت و کارایی ندارد. به همین دلیل رأی مردم و انتخابات در نظام مردم‌سالاری دینی بسیار مهم است.»^۳

۱. روح‌الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱۸، ۴، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۶، ص ۲۳۱.

۲. همان، ص ۱۵۲.

۳. بیانات در جمع دانشجویان و جوانان استان قزوین، ۲۵ آذر ۱۳۸۲.

«هرچه انتخابات پرشورتر باشد، عظمت ملت ایران بیشتر در چشم مخالفان و دشمنانش دیده خواهد شد؛ برای ملت ایران حرمت بیشتری خواهند گذاشت؛ دوستان شما هم در دنیا خوش حال می‌شوند. عظمت ملت ایران را حضور مردم در انتخابات نشان می‌دهد.»^۱

«همه باید شرکت کنند. این یک وظیفه است؛ هم وظیفه اسلامی است، هم وظیفه میهنی و ملی است و حفظ عزت و شوکت کشور به این وابسته است، هم وظیفه سیاسی است. کسانی که فهم و تشخیص سیاسی دارند، وظیفه دارند وارد شوند. هم وظیفه اخلاقی است؛ حقوق مردم اقتضا می‌کند که در این میدان وارد شوند. کارهایی که باید در این کشور انجام گیرد، اقتضا می‌کند که انسان در این میدان وارد شود. انتخابات را مغتنم بشمارید و قدر بدانید و در آن شرکت کنید؛ حادثه بسیار مهمی است.»^۲

«بنده معتقدم که در این انتخابات، ملت باید به عنوان یک تکلیف و یک حق شرکت کند.»^۳

«انتخابات تکلیف مردم است؛ چون با حضور شما

۱. بیانات در جمع زائران و مجاوران حضرت امام رضا (ع)، ۱ فروردین ۱۳۸۸.

۲. خطبه‌های نماز جمعه، ۲۸ اردیبهشت ۱۳۸۰.

۳. بیانات در دیدار دانشجویان و اساتید دانشگاه‌های استان کرمان، ۱۹ اردیبهشت ۱۳۸۴.

نظام تقویت پیدا می‌کند؛ اسلام عزیز می‌شود؛ حاکمیت اسلام در دنیا سرافراز می‌گردد و توطئه دشمن که اسلام را به جدایی از آرای مردم متهم می‌کند، باطل می‌شود.^۱

۳.۳. دیدگاه آیت‌الله مکارم شیرازی (دام‌عزه)

پرسش: به نظر حضرت عالی، آیا شرکت در انتخابات شرعاً واجب است؟

پاسخ: با توجه به شرایط موجود و اینکه دشمنان ما اصرار بر عدم شرکت در انتخابات دارند، به نظر می‌رسد که شرکت کردن تمام افراد واجد شرایط واجب است.^۲

پرسش: آیا رأی سفید دادن، رفع تکلیف است؟
پاسخ: خیر، رفع تکلیف نیست.

۴.۳. دیدگاه آیت‌الله سیستانی (دام‌عزه)

نماینده هیئت علمی اداره پاسخگویی آستان قدس رضوی در دیدار حضوری خدمت حضرت آیت‌الله العظمی سیستانی رسیدند و ابراز داشتند: این مرجع عالی قدر اسلام در جمعی که خدمت ایشان بودند نسبت به مقام معظم رهبری و حفظ نظام جمهوری اسلامی ایران چنین فرمودند:

۱. بیانات در مرقد مطهر امام خمینی (ره)، ۱۴ خرداد ۱۳۸۰.

۲. <http://persian.makarem.ir/news/?nid.۲>

فعلا حاکم وسکاندار جهان اسلام رهبری (خامنه‌ای) هستند. برای حفظ نظام، حضور مردم در صحنه‌های مختلف، الزامی است.

۵.۳. دیدگاه آیت‌الله بهجت رحمته‌الله

ایشان مطالبی را درخصوص شروط انتخاب شونده‌گان و وظیفه رأی‌دهندگان بیان می‌کنند که از آن، به‌خوبی وجوب شرکت در انتخابات استفاده می‌شود. مثلاً می‌فرمایند: «تفحص هم باید کامل باشد و بدون مداخله دوستی و دشمنی در امور نفسانیه باشد. درحال رأی‌دادن و گرفتن، خدای تعالی را ناظر به تمام خصوصیات همه بدانند....»

۶.۳. دیدگاه آیت‌الله جوادی‌آملی (دام‌عزه)

«تقویت نظام اسلامی با شرکت در انتخابات و مانند آن، لازم است.»^۱

۷.۳. دیدگاه آیت‌الله صافی‌گلپایگانی (دام‌عزه)

«هر مسلمانی باید استقلال جامعه مسلمانان و اعتلای کلمه اسلام و قوت و قدرت مسلمین را در برابر کفار از اهم مقاصد دانسته و جریان امور را زیر نظر داشته باشد. مسلمان اگر بتواند جامعه و مملکت را در مسیر اجرای احکام اسلام قرار دهد و احکام اسلام را اجرا سازد، باید اقدام کند و واجب

۱. عبدالله جوادی‌آملی، استفتانات، ج ۲، قم: اسراء، ۱۳۸۷، ص ۱۰۵.

است با کسانی که این نیت را دارند، همکاری و
تشریک مساعی نماید.^۱

۲۹

انتخابات از منظر فقه و اخلاق

---

۱ . لطف الله صافی، توضیح المسائل، ج ۵، مشهد: هاتف، ۱۳۸۷، ص ۴۶۲،
مسئله ۲۹۰۷.

فصل چہارم

وجوب تحقیق

سخن حضرت امام علیه السلام چراغ راه ماست: «احدی شرعاً نمی‌تواند به کسی کورکورانه و بدون تحقیق رأی بدهد و اگر در صلاحیت شخص یا اشخاصی تمام افراد و گروه‌ها نظر موافق داشتند، ولی رأی‌دهنده تشخیص برخلاف همه آن‌ها بود، تبعیت از آن‌ها صحیح نیست و نزد خداوند مسئولیت دارد. اگر گروه یا اشخاص، صلاحیت فرد یا افرادی را تشخیص دادند و از این تأیید برای رأی‌دهنده اطمینان حاصل شد، می‌تواند به آن‌ها رأی دهد.»^۱

۱.۴. اظهار نظر مرجع تقلید درباره نامزد

پرسش: اگر مرجع تقلید نسبت به دادن رأی به یک شخص خاص اظهار تمایل کند، آیا مقلد می‌تواند برخلاف آن عمل کند؟

پاسخ: رأی دادن به یک شخص خاص، جزء موضوعات شمرده می‌شود و تقلید در این نوع

۱. روح الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱۸، چ ۴، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۶، ص ۳۳۷.

موضوعات، صحیح نیست و مکلف باید براساس تشخیص خود به فرد صالح، امین و دارای شرایط مقرر رأی دهد.^۱

البته مقلد می تواند نظر مجتهد را در موضوعات، به عنوان فرد مخبر عادل، بپذیرد و از این جهت، به گفته او اعتماد کند.

۲.۴. نظرگاه آیت الله صافی (دام عزه)

پرسش ۱۵۳۰: کسی که شناخت کامل نسبت به نامزدهای ریاست جمهوری یا نمایندگان مجلس ندارد و تنها اطلاع او براساس پوسترهای تبلیغاتی است، می تواند به چنین شخصی رأی بدهد؟

پاسخ: به مردی که به او شناخت کامل و لازم دارد، رأی بدهد، والله العالم.^۲

۳.۴. نظرگاه آیت الله بهجت رحمته الله

«تفحص هم باید کامل باشد و بدون مداخله دوستی و دشمنی در امور نفسانیه باشد. درحال رأی دادن و گرفتن، خدای تعالی را ناظر به تمام خصوصیات همه بدانند...»^۳

پرسش: چنانچه کسانی به شخصی که قصد

۱. سید مجتبی حسینی، پرسش ها و پاسخ های دانشجویی: احکام تقلید و بلوغ، ج ۱۹، ۵، قم: معارف، ۱۳۸۷، ص ۴۱.

۲. لطف الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۰۹.

۳. مهدی ساعی، به سوی محبوب، دستورالعمل ها و رهنمودهای آیت الله بهجت، ج ۵، قم: شفق، ۱۳۸۶، ص ۱۳۹.

دارد نامزد نمایندگی مجلس شورای اسلامی شود، قول بدهند که از او حمایت کنند و به او رأی بدهند و حتی برای تأکید قول و تعهد خود قسم بخورند، اما سپس متوجه شوند که شخصی عالم‌تر و صالح‌تر و آگاه‌تر به جریان‌های فکری جهان امروز نیز آماده است که مسئولیت نمایندگی مردم در مجلس شورای اسلامی را بپذیرد، حال بنابه فرض مذکور، تکلیف دینی و اخلاقی کسانی که قبلاً به شخص دیگری قول داده‌اند یا سوگند یاد کرده‌اند، چیست؟

پاسخ: قول و تعهد مذکور اثر ندارد و می‌تواند اصلح را انتخاب نماید، والله العالم.^۱

۱. محمدتقی بهجت، استفتائات آیت الله العظمی بهجت، ج ۴، چ ۱، قم: دفتر آیت الله بهجت، ۱۳۸۶، ص ۵۷۴، پرسش ۶۵۳۰.

فصل پنجم

انتخاب اصلح

۱.۵. ضرورت انتخاب اصلح و معیارهای آن

پیامبر بزرگ اسلام صلی الله علیه و آله می فرمایند:

«من استعمل عاملاً من المسلمين و هو يعلم أن فيهم أولى بذلك منه وأعلم بكتاب الله وسنة نبيه فقد خان الله ورسوله وجميع المسلمين.»

(= هرکس از مسلمانان، کارگزاری را بر سر کار بیاورد [و به او مسئولیت بدهد] درحالی که می داند در بین مسلمانان فردی وجود دارد که او برای این کار سزاوارتر است و به کتاب و سنت پیامبر آشناتر است، آن کس به خدا و رسول خدا و جمیع مسلمانان خیانت کرده است.)

۱.۱.۵. نظرگاه امام خمینی رحمته الله

«اگر اصلح را انتخاب کردید، کاری اسلامی می کنید و این یک محکی برای خودتان است که تشخیص بدهید انتخاب برای اسلام است یا برای صلاح خودتان... انتخاب اصلح برای مسلمین، یعنی انتخاب فردی که تعهد به اسلام

و حیثیت آن داشته باشد و همه چیز را بفهمد. باید مسلمانی باشد که احتیاجات مملکت را بشناسد و سیاست را بفهمد و مطلع به مصالح و مفاسد کشور باشد و ممکن است به شما و گروه شما هم مربوط نباشد.»^۱

۲.۱.۵. نظرگاه مقام معظم رهبری (دامت برکاته)
«همچنان که اصل انتخابات یک تکلیف الهی است، انتخاب اصلح هم یک تکلیف الهی است.»^۲

۲.۵. راه‌های شناخت اصلح

۱.۲.۵. توصیه امام راحل رحمه الله

«مردم با علما و اشخاص مورد اعتمادشان مشورت کنند؛ بعد به هرکس خواستند رأی دهند.»^۳

«در تعیین رئیس جمهوری و وکلای مجلس، با طبقه تحصیل کرده متعهد و روشن فکر با اطلاع از مجاری امور و غیروابسته به کشورهای قدرتمند استثمارگر و اشتها به تقوا و تعهد به اسلام و

۱. روح الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱۸، ۴، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله، ۱۳۸۶، ص ۱۵۲.

۲. بیانات در دیدار جمعی از خانواده‌های شهدا، ۳۱ اردیبهشت ۱۳۷۶، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار رهبری.

۳. روح الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱۱، ۴، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله، ۱۳۸۶، ص ۲۷۳.

جمهوری اسلامی، مشورت کرده و با علما و روحانیون باتقوا و متعهد به جمهوری اسلامی مشورت نمایید.^۱

«اشخاصی که معروف هستند به خدمت به مردم، آن‌ها را تعیین بکنند.»^۲

۲.۲.۵. توصیه مقام معظم رهبری (دامت برکاته)

«مردم بایستی افراد شایسته را بشناسند و انتخاب کنند. چنانچه افرادی را نمی‌شناسند، از راهنمایی انسان‌های مؤمن و مطمئن استفاده کنند که معرفی آن‌ها برای انسان حجت شرعی باشد. دنبال حجت شرعی باشید... پیش خدا حجت داشته باشید. به هر معرفی‌ای نمی‌شود دل بست و اعتماد کرد. معرفی انسان‌های مورد اطمینان، معرفی کسانی که انسان بدانند که این‌ها نیتشان خدایی است، برای دنیا و برای گروکشی‌های سیاسی و جنجال و هیاهو وارد میدان نشده‌اند، بلکه به‌عنوان ادای وظیفه معرفی کرده‌اند، انسان از حرف آن‌ها اطمینان پیدامی‌کند.»^۳

۱. همان، ج ۱۲، ص ۵۷.

۲. همان، ج ۱۸، ص ۱۵۲.

۳. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با اقشار مختلف مردم در آستانه انتخابات مجلس، khamenei.ir.

۳.۲.۵. توصیه آیت الله بهجت رحمته الله

«ملاحظه نمایید دُول کفر را که چگونه انتخاب می نمایند و انتخاب می شوند و چه کسانی انتخاب می شوند و از چه راه هایی انتخاب می شوند و چه آراییی در مجلس های خودشان اظهار می کنند و دولت های آن ها چه عملیاتی بر طبق قانون مملکت و برخلاف قانون عقل و دین، حتی ادیان منسوخه آن ها، انجام می دهند که فساد و افساد آن ها بر همه عقلای دنیا آشکار است و مخالفت نمایند با چگونگی کارهای آن ها و چگونگی وسایل و اسباب و مسببات آن ها که مطابقت با هیچ دین اصل دارد و هیچ قانون عقل پسند ندارد....»^۱

۱. مهدی ساعی، به سوی محبوب، دستورالعمل ها و رهنمودهای آیت الله بهجت، ج ۵، قم: شفق، ۱۳۸۶، ص ۱۳۹.

فصل ششم

خصوصیات و ویژگی های نماینده

امام خمینی رحمته الله علیه می فرماید:

«سرنوشت اسلام و مسلمین را به دست کسی که لایق برای این مقام نباشد، ندهید.»^۱
 نظرگاه آیت الله گلیایانی رحمته الله علیه این گونه است:
 «کسانی که متدین و ملتزم به احکام اسلام نیستند و اهل نماز و روزه و وظایف شرعیه نمی باشند، لیاقت عهده داری مشاغل اجتماعی اسلامی و مناصب عمومی را ندارند و اگر عهده دار شوند، غاصب و متجاوز به حقوق عمومی شناخته می شوند.»^۲

۱. ایمان و تقوا

مهم ترین شرط شخص منتخب است؛ زیرا خداوند می فرماید:

﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾^۳

۱. روح الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱۸، ۴، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۶، ص ۱۵۲.

۲. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، چ ۱۷، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ص ۸۷۵.

۳. حجرات، ۱۳.

فقیه اهل بیت مرحوم آیت الله گلیاگانی رحمته الله می‌فرمایند:

«کسانی که متدین و ملتزم به احکام اسلام نیستند و اهل نماز و روزه و وظایف شرعیه نمی‌باشند، لیاقت عهده‌داری مشاغل اجتماعی اسلامی و مناصب عمومی را ندارند و اگر عهده‌دار شوند، غاصب و متجاوز به حقوق عمومی شناخته می‌شوند.»^۱

از جمله آفت‌های بزرگ انتخابات، تهمت و دروغ و غیبت و... است. مؤمنان باید جداً از این آفت‌ها اجتناب کرده، با مجرمان از باب امر به معروف و نهی از منکر برخورد کنند. این گونه، باعث تقویت ایمان و تقویت مؤمنان و خفت و خواری منافقان می‌شوند؛ چنان که امیرمؤمنان علی علیه السلام این فریضه را دارای چنین اثری می‌دانند:

﴿مَنْ عَمِلَ بِالْمَعْرُوفِ شَدَّ ظُهُورَ الْمُؤْمِنِينَ مَنْ نَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ أَرْغَمَ أَنْوَفَ الْفَاسِقِينَ﴾^۲

و ترک این فریضه را باعث تسلط افراد شرور و پست بر جامعه برمی‌شمرد:

۱. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۱۷.

قم: دفتر انتشارات اسلامی، ص ۸۷۵.

۲. نهج البلاغه، کلمات قصار، ۳۰.

❖ لَا تَتْرَكُوا الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ
فَيُوَلَّى عَلَيْكُمْ أَشْرَارُكُمْ ثُمَّ تَدْعُونَ فَلَا يُسْتَجَابُ
لَكُمْ.^۱ ❖

۲. سابقه خوب و درخشان

❖ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ^۲ ❖

حضرت علی علیه السلام نیز درباره سوابق اجرایی
کارگزاران حکومتی می فرماید:

❖ إِنَّ شَرَّ وُزَرَائِكَ مَنْ كَانَ لِلْأَشْرَارِ قَبْلَكَ وَزِيْرًا
وَمَنْ شَرِكُهُمْ فِي الْأَثَامِ فَلَا يَكُونَنَّ لَكَ بَطَانَةً.^۳ ❖

(بدترین وزیران تو کسانی هستند که وزیران
اشزار و حاکمان پیش از تو بوده اند. کسی که
با آن گناهکاران در کارها شرکت داشته است،
نباید جزو صاحبان راز و کارگزاران تو باشد.)

۳. تجربه و حیا

حضرت علی علیه السلام به مالک می فرماید:

❖ وَتَوَخَّ مِنْهُمْ أَهْلَ التَّجَرِبَةِ وَالْحَيَاءِ.^۴ ❖

۱. همان، نامه ۴۷، وصیت نامه حضرت.

۲. واقعه، ۱۰ و ۱۱.

۳. نهج البلاغه، نامه ۵۳.

۴. نهج البلاغه، نامه ۵۳.

(برای کارهای خود، کارگزارانی باحیا و اهل تجربه انتخاب کن.)

۴. روحیه خدمتگزاری

پیامبرگرامی اسلام صلی الله علیه و آله می فرمایند:

❖ سید القوم خادمهم.^۱

(آقا و برترین مردم کسی است که خدمتگزار آن‌ها باشد.)

۵. قانون مداری

مجری قانون باید حریم قانون را نگه دارد؛ چراکه او به حفظ قانون و مقابله با قانون شکنی از هرکس سزاوارتر است. خداوند در قرآن کریم می فرماید:

❖ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ^۲

(ای کسانی که ایمان آورده‌اید، چرا سخنی می‌گویید که خودتان عمل نمی‌کنید؟ نزد خدا بسیار موجب خشم است که سخنی بگویید که بدان عمل نمی‌کنید.)

۱. محمد بن علی بن بابویه، من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۷۸.

۲. صف، ۲ و ۳.

۶. خوش اخلاقی و ادب

امام صادق علیه السلام می فرمایند:

«أَحْسِنْ خُلُقَكَ مَعَ النَّاسِ وَقُلْ خَيْرًا»^۱.

(اخلاقت را با مردم نیکو کن و به خوبی سخن بگو.) نیز حضرت علی علیه السلام می فرمایند:

«لَا يُرَاسُ مِنْ خُلَاْعَنِ الْاَدَبِ»^۲.

(= کسی که ادب و اخلاق ندارد، رئیس نمی شود [و نباید به او مسئولیت واگذار کرد].)

۷. رفع مشکلات مردم و شنیدن حرف های آنان

حضرت علی علیه السلام می فرمایند:

«وَاجْعَلْ لِدَوَى الْحَاجَاتِ مِنْكَ قِسْمًا تَفْرِغْ لَهُمْ فِيهِ شَخْصَكَ وَتَجْلِسْ لَهُمْ مَجْلِسًا عَامًّا فَتَتَوَاضَعَ فِيهِ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَكَ»^۳.

(برای مراجعان، وقتی قرار بده که شخصاً به نیاز آن ها رسیدگی کنی. جلسه همگانی تشکیل بده و به خاطر خدایی که تو را آفریده است، در آن مجلس به مردم تواضع کن.)

۱. محمد بن حسن حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۳۰۰.

۲. عبدالواحد بن محمد تمیمی آمدی، غرر الحکم و درر الکلم، حکمت ۵۰۹۶.

۳. نهج البلاغه، نامه ۵۳.

۸. پرهیز از وعده‌هایی که محقق نمی‌شود

رهبر معظم انقلاب (دامت برکاته) می‌فرمایند: «وعده‌هایی که معلوم است نمی‌توانند به آن‌ها عمل کنند، به مردم ندهند. آنچه که در چهارچوب قانون اساسی است و امکانات مملکت از امکان آن حکایت می‌کند، آن را به مردم بگویند. بله، به مردم قول بدهند که اگر رأی آوردند، با همه قوا و قدرت خودشان و با اتکال به خدا و با اتکالی به مردم، مدیریت عالی و کلان کشور را در دست می‌گیرند و پیش می‌برند.»^۱

۹. صداقت و امانت

مقام معظم رهبری (دامت برکاته) بر صداقت تأکید کرده‌اند: «با مردم با کمال صداقت حرف بزنند. هرچه عقیده‌شان هست، به مردم بگویند. اگر بخواهند در دل مردم اثر بگذارند، این صداقت، بیشتر در دل مردم اثر می‌گذارد. آن چیزی که حقیقتاً عقیده و نیت آن‌هاست، آن را به مردم بگویند. اختیار با مردم است که چیزی را انتخاب کنند.»^۲

ایشان در جای دیگر، اضافه می‌کنند: «اساس در همه مسئولیت‌ها، تدین، امانت و صداقت است. اگر آدم‌های کارآمد، امانت و صداقت نداشته

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۲۸ اردیبهشت ۱۳۸۰.

۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۲۸ اردیبهشت ۱۳۸۰.

باشند، کارآمدی آن‌ها به نفع مردم تمام نخواهد شد. علاوه بر کارآمدی، انسان‌ها باید متدین، امین، صادق، روراست و دل‌بسته به اهداف و آرمان‌های دینی مردم باشند. این‌طور افراد را پیدا کنید و به آن‌ها رأی دهید.»

۱۰. حفظ وحدت ملی

رهبر معظم انقلاب (دامت برکاته) خاطرنشان می‌فرمایند: «وحدت ملی را خدشه‌دار نکنند. طوری نباشد که به‌خاطر جذب یک دسته یا یک گروه، حرفی بزنند که وحدت ملت خدشه‌دار شود. وعده‌هایی که معلوم است نمی‌توانند به آن‌ها عمل کنند، به مردم ندهند. آنچه که در چهارچوب قانون اساسی است و امکانات مملکت از امکان آن حکایت می‌کند، آن را به مردم بگویند. بله، به مردم قول بدهند که اگر رأی آوردند، با همه قوا و قدرت خودشان و با اتکال به خدا و با اتکالی به مردم، مدیریت عالی و کلان کشور را در دست می‌گیرند و پیش می‌برند:

﴿فَحْذُهَا بِقُوَّةٍ﴾

با قوت این مأموریت را به دست بگیرند و پیش بروند و در هیچ‌جا ضعف نشان ندهند.»^۲

۱. اعراف، ۱۴۵.

۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۲۸ اردیبهشت ۱۳۸۰.

۱۱. ایستادگی در برابر استکبار

امام خمینی رحمته الله علیه می‌فرماید:

«کسانی را که انتخاب می‌کنید، باید مسائل را تشخیص دهند؛ نه از افرادی باشند که اگر روس یا آمریکا یا قدرت دیگری تشری زد، بترسند. باید بایستند و مقابله کنند.»

۱۲. اسلام کامل و دوری از انحراف

امام خمینی رحمته الله علیه می‌فرماید: «کسانی را انتخاب کنید که ۱۰۰ درصد مسلمان و معتقد به احکام اسلام و معتقد به اجرای احکام اسلام و مخالف با مکتب‌های انحرافی و معتقد به جمهوری اسلامی باشند. باید به اشخاصی که احتمال انحراف در آنان می‌رود، رأی ندهید.»^۱

۱۳. پرهیز از تعصب گروهی و حزبی

رهبر معظم انقلاب (دامت برکاته) خاطرنشان می‌کنند: «حرکت خطی، حرکت خوبی نیست. حرکت خطی غیر از این است که انسان موضوعی را به طور مدوّن قبول کرده باشد. حرکت خطی، یعنی گروه‌گرایی، یعنی کسی را که داخل یک مجموعه است، قبول می‌کند به صرف اینکه در این مجموعه قرار دارد. به همه برادران و خواهران

۱. روح الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱۸، ۴، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار

امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۶، ص ۱۵۲.

و همه ملت عزیز ایران سفارش می‌کنم که فضای انتخابات را هم گرم و هم سالم نگه دارند. کسانی که به یک نامزد انتخاباتی علاقه‌مندند، مراقب باشند به خاطر علاقه به او، نامزد دیگر را تخریب نکنند. این بین مردم اختلاف و نفاق ایجاد می‌کند؛ علاوه بر اینکه تخریب اساساً کار درستی نیست و فایده‌ای هم ندارد. کسی که با تخریب یک نامزد انتخاباتی می‌خواهد آرای او را کم کند، به مقصود خودش دست پیدا نمی‌کند. هم یک کار غلط و خلاف منطق و در موارد بسیاری، خلاف شرع انجام می‌گیرد؛ هم فایده‌ای گیر او نمی‌آید. فضا را سالم نگه دارید. شما از نامزد خودتان حمایت کنید؛ دیگران هم از نامزد خودشان حمایت کنند و به او رأی دهند. در پیدا کردن نامزد مورد نظر دقت کنید. به کسی گرایش پیدا کنید که به دین مردم، به انقلاب مردم، به دنیای مردم، به معیشت مردم، به آینده مردم و به عزت مردم اهمیت می‌دهد.»^۲

پرسش از آیت‌الله مکارم شیرازی (دام‌عزه):
رأی دادن به نمایندگان که برای دفاع از اصول و معیارهای اخلاقی و ارزشی جامعه برنمی‌خیزند و

۱. نفاق: ستیز کردن، نزاع کردن، جدال کردن، کینه‌داشتن، عناد داشتن (فرهنگ فارسی معین).

۲. بیانات در مراسم شانزدهمین سالگرد ارتحال امام خمینی (ره)، ۱۴ خرداد ۱۳۸۴.

در برخی موارد به منافع شخصی و گروهی خود می‌اندیشند، چه صورت دارد؟
پاسخ: به چنین اشخاصی نباید رأی داد.^۱

۱۴. ساده‌زیستی و دردآشنایی

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (دامت برکاته)
در این باره یادآور می‌شوند:

«من نسبت به شخص، هیچ‌گونه نظری ابراز نمی‌کنم؛ اما شاخص‌هایی وجود دارد. بهترین، آن کسی است که درد کشور را بفهمد، درد مردم را بداند، با مردم یگانه و صمیمی باشد، از فساد دور باشد، دنبال اشرافیگری خودش نباشد. آفت بزرگ ما اشرافیگری و تجمل‌پرستی است. اولین کار این است که ما مسئولین کشور را افرادی انتخاب کنیم که مردمی باشند، ساده‌زیست باشند، درد مردم را بدانند و خودشان از درد مردم احساس درد کنند. این هم به نظر من شاخص مهمی است. آگاهانه بگردید، برسید و به آنچه که رسیدید و تشخیص دادید، با قصد قربت اقدام کنید، با قصد قربت پای صندوق انتخابات بروید و خدای متعال اجر خواهد داد.»^۲

۱. سیدمحسن محمودی، مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، ج ۱، چ ۱۶، ورامین: صاحب‌الزمان، ۱۳۸۷، ص ۱۱۱.

۲. بیانات در جمع مردم استان کردستان در میدان آزادی سنندج، ۲۲ اردیبهشت ۱۳۸۸.

۱۵. ایمان به هدف‌های انقلاب

مقام معظم رهبری (دامت برکاته) تذکر می‌دهند: «هر دوره خصوصیتی دارد و هرکدام از مسئولان در دوره‌های گذشته کارهایی انجام دادند. امروز ما احتیاج داریم که در کشورمان تلاش و پیشرفت و رشد علمی و فناوری، همراه با عدالت اجتماعی و مبارزه با فساد باشد.»^۱

۱۶. شیعه دوازده امامی

رهنمود آیت‌الله بهجت رحمته‌الله این چنین است: «این جانب جهات سلبیه و اثباتیه را متعرض می‌شوم. کسانی که بنا دارند در رأی‌دادن و یا انتخاب‌شدن شرکت نمایند، باید متذکر باشند که کسانی حق انتخاب‌شدن و امین مردم بالایمان در مورد دین و دنیا بودن را دارند که از رجال با عقل کامل کافی و ایمان کامل از شیعه اثناعشریه و با علم به مسائل شرعیه در شخصیات و اجتماعیات و باشجاعت باشند و از آن‌هایی باشند که در اظهارات و تروک،

لَا يَخَافُونَ فِي اللَّهِ لَوْمَةً لَّائِمَةً^۲

باشند و از رشوه و تخویفات و نحو آن‌ها دور باشند. نظر نکنند که تابه‌حال چه بود؛ بلکه

۱. بیانات در اجتماع بزرگ مردم کرمان، ۱۱ اردیبهشت ۱۳۸۴.

۲. اشاره به این آیه است: (وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةً لَّائِمَةً) (مائده، ۵۴).

نظر نمایند که از حال چه باید بشود و چه باید نشود و باید پرهیزکار و خداترس باشند؛ ارادهٔ خدای تعالی را بر همه چیز ترجیح بدهند. اگر فاقد بعض صفات باشند، اهل ایتمان^۱ نیستند و رأی دادن برای فاقد‌های اثر است؛ بلکه جایز هم نیست....»^۲

۱۷. داشتن شروط قانونی

نامزدهای شرکت در انتخابات ریاست جمهوری هنگام ثبت نام باید دارای شرایط زیر باشند:

۱. از رجال مذهبی، سیاسی.
۲. ایرانی الاصل.
۳. تابعیت کشور جمهوری اسلامی ایران.
۴. مدیر و مدبر.
۵. دارای حسن سابقه و امانت و تقوی.
۶. مؤمن و معتقد به مبانی جمهوری اسلامی ایران و مذهب رسمی کشور.^۳

۱. اهل ایتمان: امانت‌دار.

۲. مهدی ساعی، به سوی محبوب، دستورالعمل‌ها و رهنمودهای آیت‌الله بهجت، ج ۵، قم: شفق، ۱۳۸۶، ص ۱۳۹.

۳. قانون انتخابات ریاست جمهوری، ماده ۳۵.

جمع‌بندی خصوصیات نماینده

۱. صادق بودن؛
۲. کاردان بودن؛
۳. خادم ملت بودن؛
۴. شجاع بودن؛
۵. مسلمان بودن؛
۶. داشتن اسلام کامل؛
۷. معتقد بودن به احکام اسلام؛
۸. معتقد بودن به اجرای احکام اسلام؛
۹. مخالف بودن با مکتب‌های انحرافی؛
۱۰. معتقد بودن به جمهوری اسلامی؛
۱۱. فهمیدن مسائل اسلام؛
۱۲. آگاه بودن از مسائل سیاسی؛
۱۳. آگاه بودن از اوضاع سیاسی جهان؛
۱۴. آگاه بودن به مسائل کشور؛
۱۵. آگاه بودن از مصالح و مفاسد کشور؛
۱۶. نداشتن انحراف اعتقادی؛
۱۷. نداشتن انحراف اخلاقی؛
۱۸. متفکر بودن؛
۱۹. خیرخواه بودن؛
۲۰. متعهد بودن؛
۲۱. دلسوز بودن؛
۲۲. خادم اسلام و مردم بودن؛
۲۳. وفادار بودن به نظام جمهوری اسلامی و

- قانون اساسی؛
۲۴. دین دار بودن؛
۲۵. امانت دار بودن؛
۲۶. راست گو بودن؛
۲۷. گروه گرانبودن؛
۲۸. تخریب نکردن دیگران؛
۲۹. ساده زیست درد آشنا بودن؛
۳۰. مؤمن بودن به هدف های انقلاب؛
۳۱. اهل نماز و روزه بودن؛
۳۲. لایق بودن برای عهده داری مشاغل؛
۳۳. غاصب و متجاوز نبودن؛
۳۴. مدافع اصول بودن؛
۳۵. صالح بودن؛
۳۶. امین بودن؛
۳۷. عادل بودن؛
۳۸. شیعه دوازده امامی بودن؛
۳۹. دوری کردن از رشوه؛
۴۰. نترسیدن از تهدیدها؛
۴۱. پرهیزکار و خداترس بودن؛
۴۲. متعهد بودن؛
۴۳. روشن فکر و آگاه بودن به مجاری امور؛
۴۴. وابسته نبودن / به / کشورهای / قدرتمند
استثمارگر؛
۴۵. مشهور بودن به تقوا؛

۴۶. متعهد بودن به اسلام و جمهوری اسلامی؛
۴۷. مشورت کردن از سر تقوا، با علما و روحانیان؛
۴۸. داشتن سابقه خوب و درخشان؛
۴۹. داشتن تجربه؛
۵۰. باحیا بودن؛
۵۱. داشتن روحیه خدمتگزاری؛
۵۲. قانون مدار بودن؛
۵۳. خوش اخلاق و مؤدب بودن؛
۵۴. غاصب نبودن؛
۵۵. متجاوز نبودن؛
۵۶. نداشتن سوء پیشینه و محکومیت قضایی؛
۵۷. اعتقاد و التزام عملی به اسلام و اصل ولایت مطلقه فقیه.

فصل ہفتم
چگونگی تبلیغات صحیح

۱. پایبندی به اسلام

حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (دامت برکاته) می‌فرمایند: «رضایت خدا را باید در نظر گرفت، رضایت اولیا را باید در نظر گرفت. آن چیزی را باید معیار قضاوت قرار داد که مایه ایستادگی ملت است، مایه استحکام ملت است، مایه استقامت مردم است و او پایبندی محکم به اسلام است.»^۱

۲. پرهیز از تخریب دیگران

امام سجاد (علیه السلام) می‌فرمایند:

❖ من رمی الناس بما فيهم، رموه بما ليس فيه.❖
(هرکس عیبی را به مردم نسبت دهد که دارند، مردم به او عیبی را نسبت می‌دهند که ندارد.)
تخریب دیگران موجب تخریب خود انسان خواهد شد. این، سنت الهی در این جهان است.
مقام معظم رهبری (دامت برکاته) می‌فرمایند:
«به آقایان محترمی که در این میدان هستند،

۱. بیانات در جمع تعدادی از خانواده‌های شهدا، ۳ خرداد ۱۳۸۸.

۲. محمد باقر مجلسی، بحار الأنوار، ج ۷۲، ص ۲۶۱.

این چند توصیه را عرض می‌کنیم: در تبلیغاتشان ارزش‌های نظام را ندیده بگیرند؛ همدیگر را تخریب نکنند و از دادن آمارهای سست پرهیزند....»^۱

همچنین در جای دیگر می‌فرمایند: «هم مطبوعات، هم رادیو تلویزیون، هم کسانی که به ابزارهای گوناگون ارتباط جمعی دیگری مجهز هستند: رایانه‌ها و شیوه‌های رایانه‌ای، هم کسانی که یک منبری برای سخن گفتن دارند، مثل خطبای جمعه و نمایندگان مجلس شورای اسلامی، همه توجه داشته باشند که تخریب فضای انتخابات را خراب می‌کند. شما از آن کسی که به او علاقه‌مندید، دفاع کنید، هیچ مانعی ندارد؛ اما به آن کسی که رقیب اوست، مطلقاً حمله نکنید، تخریب نکنید. این تخریب و این حرف‌زدن‌ها و اهانت‌کردن‌ها، نه حجیت دارد برای مستمعان و نه جایز است؛ به خاطر اینکه فضا را خراب می‌کند.»^۲

۱. دیدار با مسئولان و کارگزاران به مناسبت عید غدیر، ۶ اردیبهشت ۱۳۷۶، سایت حوزه.

۲. بیانات در دیدار با مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی، مهر ۱۳۸۵، khamenei.ir.

۳. دوری از توهین

❖ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْإِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ
الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ^۱ ❖
(و به همدیگر لقب‌های زشت مدهید. چه
ناپسندیده است نام زشت پس از ایمان. هرکه
توبه نکرد، آنان خود ستمکارند.)
أَبُو الْقَاسِمِ الْكُوفِيُّ فِي كِتَابِ الْأَخْلَاقِ عَنِ
النَّبِيِّ ﷺ قَالَ:

❖ إِنْ اللَّهُ يَبْغِضُ مَنْ عْبَادَهُ اللَّعَانُ السَّبَابُ
الطَّعَانُ الْفَاحِشُ الْمُسْتَخَفُ السَّائِلُ الْمَلْحَفُ وَ
يُحِبُّ مَنْ عْبَادَهُ الْحَيُّ الْكَرِيمُ السَّخِيُّ^۲ ❖

(پیامبر اسلام ﷺ می‌فرمایند: «خداوند غضب
می‌کند بر آن دسته از بندگان که دیگران
را لعنت می‌کنند یا دشنام می‌دهند، کنایه و
طعن می‌زنند، ناسزا می‌گویند و دیگران را خوار
و کوچک می‌کنند...»)

«مردم در سراسر کشور در انتخاب فرد موردنظر
خود آزادند و احدی حق تحمیل خود یا
کاندیداهای گروه یا گروه‌ها را ندارد. هیچ مقامی

۱. حجرات، ۱۱.

۲. حسین بروجردی، جامع احادیث الشيعة، ج ۱۳، ص ۴۲۹.

و حزبی و گروهی و شخصی حق ندارد به دیگران که مخالف نظرشان هستند، توهین کنند.^۱

امام خمینی رحمته الله در رساله توضیح المسائل خویش می نویسد:

«ارتکاب معصیت مثل فحش، دروغ و اهانت برای جلوگیری از معصیت، جایز نیست.»

همچنین در صحیفه نور می فرماید:

«لازم است مطلبی را که گاهی شنیده می شود که برای تبلیغات انتخاباتی، بعضی از کاندیداها خدای نخواستہ بعضی دیگر را تضعیف یا توهین می کنند، در رابطه با آن توضیح دهم که امروز این نحو مخالفت ها، خصوصاً از چنین کاندیداهایی، برای اسلام و جمهوری اسلامی فاجعه آمیز است.»^۲

۴. دوری از تهمت

آیت الله مکارم شیرازی (دام عزه) این گونه به استفتائات درباره تهمت پاسخ می دهند:

پرسش: آیا صحبت ها و سروصداهای سیاسی که نقل مجالس شده و افراد، دانسته یا ندانسته، موضوعی را به این و آن نسبت می دهند، غیبت حساب می شود؟

۱. سایت بنیاد اندیشه اسلامی، www.imam.khomeini.com

۲. روح الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱۷، چ ۴، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته الله، ۱۳۸۶، ص ۱۳۳.

پاسخ: نسبت دادن شایعات به یکدیگر نوعی تهمت است، فراتر از غیبت. آری اگر عیب پنهانی را بدون جهت آشکار بگویند، غیبت است.^۱

پرسش: انتقاد از نامزدها و بیان نکات منفی آن‌ها در جمع یا بین دو نفر، چه حکمی دارد؟

پاسخ: در صورتی که در مقام مشورت برای رأی دادن به آن‌ها باشد، اشکال ندارد؛ ولی باید صفات آن‌ها را بیان کرد، نه توهین و مذمت و تحقیر و یا خدای نکرده تهمت به آن‌ها زده شود.^۲

پرسش: در جریان تبلیغات رئیس‌جمهور و یا وکلای مجلس، ذکر نیکی‌ها و بدی‌های شخصی که داوطلب است و یا ذکر جریان‌ها خوب یا بد که ایشان مسبب آن بوده، داخل در مبحث غیبت است؟

پاسخ: در صورتی که برای شناخت آن‌ها لازم باشد و قصد هتک و اهانت نداشته باشد، مانعی ندارد.^۳

۱. ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جدید، ج ۲، ۱، ج ۱، قم: مدرسه امام علی بن ابی طالب (علیه السلام)، ۱۳۷۹، سؤال ۴۸۶.

۲. همان، ج ۱، سؤال ۱۷۳۰.

۳. همان، ج ۲، سؤال ۷۴۳.

۵. دوری از بردن آبروی دیگران

امام خمینی رحمته الله علیه می‌فرمایند:

«اگر فرضاً کسی در دیگری مناقشه دارد، ابراز آن و اظهار در بین مردم هیچ مجوزی ندارد و حیثیت و آبروی مؤمن در اسلام از بالاترین و والاترین مقام برخوردار است و هتک مؤمن، چه رسد به مؤمن عالم، از بزرگ‌ترین گناهان است و موجب سلب عدالت است. امید است ان شاء الله چنین مطلبی نباشد و اگر غفلتاً اتفاق افتاده است، تکرار نشود.»^۱

پرسش از آیت الله مکارم شیرازی (دام‌عزه):
در جریان تبلیغات برای انتخاب رئیس‌جمهور و یا وکلای مجلس، ذکر نیکی‌ها یا بدی‌های شخصی که داوطلب است و یا ذکر جریان‌ها خوب یا بد که ایشان مسبب آن بوده، داخل در مبحث غیبت است؟

پاسخ: در صورتی که برای شناخت آن‌ها لازم باشد و قصد هتک و اهانت نداشته باشد، مانعی ندارد.^۲
آیات عظام گلپایگانی رحمته الله علیه و صافی (دام‌عزه) می‌فرمایند:

۱. روح‌الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱۷، ۴، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۶، ص ۱۳۴.

۲. ناصر مکارم شیرازی، استفتائات جدید، ج ۲، ۱، قم: مدرسه امام علی بن ابی‌طالب علیه السلام، ۱۳۷۹، سؤال ۷۴۳.

«از چیزهایی که احترام بسیار دارد، جان و مال و آبروی مسلمان است که هیچ کس بدون حکم شرع، حق تجاوز به آن‌ها را ندارند.»^۱

۱.۵. کشیدن کاریکاتور از مصادیق هتک

پرسش: کشیدن کاریکاتور اشخاص در صورتی که موجب اذیت و آزار آن‌ها شود، چه صورتی دارد؟ و اگر آن افراد راضی به کشیدن کاریکاتور خودشان باشند، چگونه است؟

پاسخ آیت الله میرزا جواد تبریزی رحمته الله:
اهانت به مؤمن جایز نیست، هرچند خود شخص راضی به این کار باشد، والله العالم.^۲

پرسش: کشیدن کاریکاتور اشخاص، در صورتی که موجب استهزا و هتک آنان شود، چه حکمی دارد؟

پاسخ مراجع تقلید: استهزا و هتک حرمت مؤمن حرام است.

پاسخ آیت الله گلپایگانی رحمته الله:
از چیزهایی که احترام بسیار دارد، جان و مال و آبروی مسلمان است که هیچ کس بدون حکم

۱. لطف الله صافی، توضیح المسائل، ج ۵، مشهد: هاتف، ۱۳۸۷.
مسئله ۲۸۸۸: سید محمد رضا گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ج ۲، قم:
دارالقرآن الکریم، ۱۳۶۹، ص ۵۳۴، مسائل اجتماعی اسلام، مسئله ۱۷.
۲. جواد تبریزی، استفتانات جدید، ج ۲، قم: سرور، ۱۳۸۵، مسئله ۱۹۵۱.

شرع، حق تجاوز به حقوق آن‌ها را ندارند.

۲.۵. تفاوت هتک با بیان واقعیت

آیت الله مکارم شیرازی (دام عزه) می‌فرماید:

«چنانچه برخی از کاندیداها با توسل به حيله‌های عوام‌فریبانه، سوابق بسیار منفی و اندیشه‌ها و اهداف پلید خود را تا قبل از انتخابات پنهان کرده باشند و بخواهند از حسن ظن مردم پاک‌سیرت، سوءاستفاده کنند و با کسب آرای غیرواقعی، قصد شکستن آرای شایستگان و یارسوخ دربدنه نظام اسلامی را داشته باشند، لازم است با حفظ همه موازین شرعی و براساس نهی از منکر، فرد مزبور را از اعمال شیطانی‌اش باز داشت و مردم را به پرهیز از چنین افرادی واداشت. اما چنانچه او همچنان بر فریب‌کاری و ظاهرسازی خویش ادامه داد، دراین صورت به منظور نجات مردم از دام‌های شیطانی چنین دغل‌بازانی، لازم است توطئه آن‌ها را نقش بر آب کرد.»^۱

۶. دوری از حیف و میل کردن اموال عمومی و دولتی

پرسش از آیت الله مکارم شیرازی (دام عزه):

حکم جناب عالی در مورد کسانی که در انتخابات در راستای شناساندن خود به مردم، از امکانات بیت‌المال استفاده کرده‌اند، چیست؟

۱. سیدسیف الله نحوی، احکام و آداب انتخابات، نورالسجاد، ۱۳۸۶.

پاسخ: بیت المال مصارف خاصی دارد که باید در آن مصرف گردد.^۱

امام خمینی رحمته الله علیه می‌فرماید:

«این جانب به هیچ وجه و به هیچ کس اجازه نمی‌دهم تا از سهم مبارک امام علیه السلام یا از اموال دولت و اموال دفاتر و سازمان‌ها و مجامع و اموال عمومی خرج انتخابات کند.»^۲

۷. دوری از اسراف و تبذیر

﴿إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾^۳

(اسراف‌کاران برادران شیطان‌هايند و شیطان همواره به پروردگارش ناسپاس بوده است.)

امام علی علیه السلام می‌فرماید:

«ويح المترف ما أبعد عن صلاح نفسه واستدراك امره.»^۴

(بیچاره اسراف‌کار چقدر دور شده است از آنچه به مصلحت اوست و از آنچه او را به هدفش

۱. سایت آیت الله مکارم شیرازی.

۲. روح الله خمینی، صحیفه امام، ج ۲، ۴، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۶، ص ۱۰۱.

۳. اسراء، ۲۷.

۴. حسین بروجرودی، جامع احادیث الشیعه، ج ۱۷، ص ۱۱۳.

می‌رساند).

مقام معظم رهبری (دامت برکاته) می‌فرمایند: «یکی از کارهایی که بنده، چه در تبلیغات انتخابات مجلس و چه در انتخابات ریاست‌جمهوری، همیشه نگران آن هستم، این است: نه خودشان تبلیغات پُرخرج کنند، نه به طرف‌دارانشان اجازه دهند. بعضی افراد ممکن است بگویند: 'به ما ربطی ندارد، این کار پُرخرج را دیگران می‌کنند.' شما بگویید نکنند.»

۸. پرهیز از هدایا

هدیه‌دادن یا گرفتن در انتخابات، به خصوص اگر بوی رشوه دهد، کار صحیحی نیست.

❖ عن علی بن موسی الرضا عن آبائه علیهم‌السلام
عن علی بن ابی طالب؟ ع؟ فی قول الله عز وجل
(أَكْالُونَ لِلسُّحْتِ)^۲ قال: «هو الرجل الذی یقضی
لأخیه الحاجة ثم یقبل هدیه»^۳.

(امام رضا علیه‌السلام از قول پدرانشان از امیرمؤمنان علیه‌السلام
در تفسیر آیه شریفه: «خورندگان مال کثیف و
حرام» می‌فرمایند: «او کسی است که کاری برای

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۲۸ اردیبهشت ۱۳۸۰.

۲. مائده، ۴۲.

۳. محمد بن علی بن بابویه، عیون اخبار الرضا علیه‌السلام، ج ۱، ص ۳۱.

برطرف شدن گرفتاری و حاجت برادر ایمانی اش انجام دهد؛ سپس از او هدیه قبول کند.»

پرسش ۱۷۴۳: اگر احتمال داده شود که هدیه برای ترغیب و تشویق گیرنده آن برای انجام تبلیغات به نفع هدیه دهنده است، آیا گرفتن آن جایز است؟

پاسخ مقام معظم رهبری (دامت برکاته): اگر تبلیغات مورد نظر از جهت شرعی و قانونی جایز باشند، اشکال ندارد و قبول هدیه در برابر آن هم بدون مانع است. البته در محیط‌های اداری این امر تابع قانون و مقررات مربوطه می باشد.^۱

پرسش ۱۷۴۴: در صورتی که هدیه برای چشم‌پوشی و تغافل و عدم مخالفت و یا برای جلب موافقت مسئول نسبت به انجام بعضی از امور باشد، قبول هدیه چه حکمی دارد؟

پاسخ مقام معظم رهبری (دامت برکاته): قبول این قبیل هدیه‌ها اشکال دارد و بلکه ممنوع است. به طور کلی اگر تقدیم هدیه به قصد دستیابی به هدفی خلاف شرع و قانون و یا به منظور ایجاد تمایل در مسئول قانونی به موافقت با چیزی که حق موافقت با آن را ندارد،

۱. سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، ترجمه فارسی، ج ۶۳، تهران: بین‌الملل، ۱۳۷۹، ص ۴۱۰.

صورت بگیرد، گرفتن آن هدیه جایز نیست؛ بلکه واجب است از قبول آن خودداری شود و بر مسئولین هم واجب است از آن جلوگیری نمایند.^۱ به راستی جای سؤال است کسی که با رشوه و عوام فریبی و مخارج گزاف می‌خواهد مسئولیتی در نظام اسلامی به دست آورد، آیا می‌تواند به هنگام رسیدن به مقام، از ارزش‌های اسلامی دفاع کند و خدمتگزار خوبی برای مردم مسلمان باشد؟ امیرمؤمنان علیه السلام در این باره می‌فرماید:

❖ السید من لا یصانع و لا یخادع و لا تغرّه المطامع.^۲

(آقا [و مسئول و کارگزار] مردم کسی است که رشوه ندهد و حيله‌گری و فریبکاری نکند و چیزهای طمع‌انگیز، او را به طمع نیندازد.)

۹. استفاده نکردن از آنچه خلاف شئون اسلامی است^۳

امام خمینی رحمته الله علیه می‌فرماید:

«سعی کنید تبلیغات انتخاباتی شما در

۱. همان.

۲. عبدالواحد بن محمد تمیمی آمدی، غرر الحکم و درر الکلم، حکمت ۷۷۹۴.

۳. آخرین پیام انتخاباتی امام خمینی به ملت ایران، بند ۳، در آستانه انتخابات سومین دوره مجلس شورای اسلامی، entekhabnews.ir.

چهارچوب تعالیم و اخلاق عالیۀ اسلام انجام شود و از کارهایی که با شئون اسلام منافات دارد، جلوگیری گردد. باید توجه داشت که هدف از انتخابات درنهایت، حفظ اسلام است.»

پرسش: آیا استفاده ابزاری از عکس‌های آرایش‌کرده و چهره‌های جذاب زنان یا مردان در پوسترها و بروشورهای تبلیغات انتخاباتی جایز است؟

پاسخ مقام معظم رهبری (دامت برکاته):
جایز نیست.^۱

۱۰. استفاده نکردن از موسیقی‌های مبتذل در ستادهای انتخاباتی

امام خمینی رحمته الله علیه می‌فرماید:

«باید توجه داشت که هدف از انتخابات درنهایت حفظ اسلام است. اگر در تبلیغات، حریم مسائل اسلامی رعایت نشود، چگونه منتخب، حافظ اسلام می‌شود.»

حضرت امام رحمته الله علیه در حکم موسیقی مطرب می‌فرماید:

«شنیدن و نواختن موسیقی مطرب حرام است.»^۲

۱. استفتائات مقام معظم رهبری.

۲. روح‌الله خمینی، استفتائات، ج ۲، ۵، ج ۵، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۰، ص ۱۲.

مقام معظم رهبری (دامت برکاته) می‌فرمایند:

«هر موسیقی که به نظر عرف، موسیقی لاهوی و مطرب که مناسب با مجالس عیش و نوش است، باشد، موسیقی حرام محسوب می‌شود و فرقی نمی‌کند که موسیقی کلاسیک باشد یا غیرکلاسیک. تشخیص موضوع هم موکول به نظر عرفی مکلف است و اگر موسیقی این‌گونه نباشد، به خودی خود اشکال ندارد.»^۱

آیت‌الله فاضل رحمته‌الله می‌فرمایند:

«موسیقی که دارای طرب و ترجیع باشد، حرام است و فرقی بین رفع خستگی و غیر آن نمی‌کند.»^۲

آیت‌الله مکارم شیرازی (دام‌عزه) می‌فرمایند:

«موسیقی‌هایی که مناسب مجالس لاهو و فساد است، حرام می‌باشد و غیر آن‌ها حلال است و تشخیص آن با مراجعه به عرف عام امکان‌پذیر است.»^۳

۱. سیدعلی خامنه‌ای، أجوبة الاستفتاءات، ترجمه فارسی، ج ۶۳، تهران: بین‌الملل، ۱۳۷۹، ص ۲۴۸، سؤال ۱۱۲۷.

۲. محمد فاضل لنکرانی، جامع المسائل، فارسی، ج ۱، ج ۱۱، قم: دفتر حضرت آیت‌الله فاضل لنکرانی، ص ۲۴۳، سؤال ۹۸۸.

۳. ناصر مکارم شیرازی، استفتائات جدید، ج ۱، ج ۱، قم: مدرسه امام‌علی بن ابی‌طالب علیه السلام، ۱۳۷۹، ص ۱۵۲، سؤال ۵۱۹.

۱۱. پرهیز از خرید رأی

آیت الله سیستانی (دام عزه) می فرمایند:
«این عمل شرعاً حرام است؛ چرا که هر کاندیدی که با پرداخت پول، رأی کسی را بخرد، با این کار، حقوق دیگران را سلب کرده است.»^۱

قانون انتخابات یاست جمهوری نیز خرید و فروش رأی یا تهدید و تطمیع و تقلب در انتخابات را جرم محسوب کرده است.

۱۲. انصاف داشتن

مقام معظم رهبری (دامت برکاته) می فرمایند:
«رقابت ها را منصفانه کنند، حرف ها را منصفانه کنند، از جاده انصاف خارج نشوند. خوب، به طور طبیعی هر نامزدی حرفی دارد و حرف مقابل خود را رد می کند. این رد و ایراد فی نفسه اشکالی ندارد؛ اما مشروط بر اینکه تویش بی انصافی نباشد، کتمان حقیقت نباشد. میدان برای همه باز است. بیایند در میدان انتخابات، خود را بر مردم عرضه کنند. اختیار با مردم است. مردم هر جوری که فهمیدند، تشخیص دادند، هوشیاری آن ها به آن ها کمک کرد، ان شاء الله همان جور عمل خواهند کرد.»^۲

۱. قانون انتخابات ریاست جمهوری، ماده ۳۳.

۲. بیانات در جمع زائران و مجاوران حضرت امام رضا (ع)، ۱ فروردین ۱۳۸۸.

۱۳. دوری از قدرت طلبی

مقام معظم رهبری (دامت برکاته) می‌فرمایند: «کسانی که برای انتخابات خود را نامزد می‌کنند، بدانند که انتخابات یک وسیله‌ای است برای بالابردن توان کشور، برای آبرومند کردن ملت. انتخابات فقط ابزاری برای قدرت طلبی نیست. اگر بناست این انتخابات برای اقتدار ملت ایران باشد، پس نامزدها بایستی به این اهمیت بدهند و این را در تبلیغاتشان، در اظهاراتشان و در حضورشان رعایت کنند.»^۱

۱۴. داشتن فکر سیاسی بین‌المللی

مقام معظم رهبری (دامت برکاته) می‌فرمایند: «مبادا نامزدها در اثنای فعالیت‌های انتخاباتی خودشان، جوری رفتار کنند و حرفی بزنند که دشمن را به طمع بیندازند.»^۲

۱۵. مشوش نکردن اذهان عمومی

رهبر معظم انقلاب (دامت برکاته) می‌فرمایند: «آن کسانی هم که دستی در تبلیغات دارند، فضای سیاسی کشور را آشفته نکنند: بدگویی از این، اهانت به آن، معارضه جناح‌های سیاسی باهم. مردم چه تقصیری کرده‌اند که بایستی

۱. بیانات در جمع زائران و مجاوران حضرت امام رضا (ع)، ۱ فروردین ۱۳۸۸.

۲. بیانات در جمع زائران و مجاوران حضرت امام رضا (ع)، ۱ فروردین ۱۳۸۸.

ذهن آن‌ها به خاطر انگیزه‌های مختلف سیاسی اشخاص و گروه‌ها و جناح‌ها و مجموعه‌ها، آشفته و مغشوش شود. این‌ها بگذارند فضای انتخابات سالم باشد. البته هرکس حق دارد از خود و نامزد انتخاباتی خود دفاع و حمایت کند؛ این مانعی ندارد. تبلیغات در حد متعارف و بدون اسراف و زیاده‌روی، خیلی خوب است؛ اما اهانت، تخریب و بدگویی این کارهایی که جزء رسوم زشت بعضی از کشورهای غربی است را کنار بگذارند. بگذارند مردم در یک فضای آرام، با تشخیص، با بصیرت و بدون سراسیمگی انتخاب کنند.^۱

ایشان خاطرنشان می‌کنند: «نامزدهای محترمی که تاکنون نام‌نویسی کرده‌اند و مشغول تبلیغات و اظهاراتی هستند... سعی کنند با انصاف عمل کنند. اثبات و نفی‌شان، با توجه به حق و صدق باشد. چیزهایی را که انسان می‌شنود، باور نمی‌کند که از زبان نامزدها و آن کسانی که دنبال این مسئولیت‌ها هستند، از روی صدق و صفا خارج شده باشد. گاهی انسان حرف‌های عجیب و نسبت‌های عجیبی می‌شنود. این حرف‌ها مردم را نگران می‌کند. کسی را هم به گوینده این حرف‌ها، دل بسته و علاقه‌مند

۱. خطبه‌های نماز عید سعید فطر به امامت رهبر معظم انقلاب اسلامی،

نمی‌کند. نامزدهای محترم توجه داشته باشند: اذهان عمومی را تخریب نکنند. این همه نسبت خلاف دادن به این‌وآن، تخریب‌کننده اذهان مردم است. واقعیت هم ندارد؛ خلاف واقع هم هست.^۱

۱۶. ذوب شدن در هدف

حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (دامت برکاته) معتقدند:

«دنبال آرمان‌های حقیقی در قالب و لباس عملی آن بگردید. نه باید دنبال ایدئال‌هایی بود که عملی و اجرایی نیستند، نه باید به کم قانع شد و از آن آرمان‌ها دور ماند. آنچه همواره باید مورد نظر باشد، چشم‌انداز بیست‌ساله است. این چشم‌انداز خیلی مهم است و من به شما عرض کنم، به‌شهادت افرادی که کارشناس و متخصص این کار هستند، این چشم‌انداز کاملاً عملی است. یعنی به‌هیچ‌وجه در آن، بلندپروازی‌های بیهوده و بی‌پشتوانه وجود ندارد. درست نگاه کنید، دقت کنید و چشم‌انداز بیست‌ساله را بخوانید. ما ملت ایران با این قانون اساسی جامع و با این ارکان نظام، اگر خوب کار کنند و درست کار کنند، می‌توانیم در ظرف بیست سال کشور

۱. بیانات در جمع مردم استان کردستان در میدان آزادی سنندج.

خود را به نقطهٔ اوج و قله‌ای که در این چشم‌انداز تصویر شده، برسانیم. سیاست‌ها را در نظر داشته باشید. سیاست‌ها براساس این چشم‌انداز تنظیم شده است. قانون‌ها باید با سیاست‌ها هماهنگ باشد؛ یعنی در دل سیاست‌ها جا بگیرد و به سمت این چشم‌انداز حرکت کند. آن چشم‌انداز هم بر پایهٔ اسلام است. باید همهٔ وقت و همت و شغل را مصروف همین اهداف کرد و درواقع، ذوب در این اهداف شد.^۱

۱۷. مانع‌نشدن برای تبلیغات دیگران

رهبر عزیز انقلاب (دامت برکاته) می‌فرمایند: «همه حق تبلیغات صحیح برای خود یا کاندیدهای خود یا دیگران را دارند و هیچ‌کس نمی‌تواند جلوگیری از این حق نماید.»^۲

۱۸. دیدگاه قانون

در قانون انتخابات ریاست جمهوری نیز نکاتی وجود دارد که در ادامه به برخی از این نکات اشاره می‌کنیم.

۱.۱۸. زمان تبلیغات

فعالیت‌های انتخاباتی نامزدهای ریاست

۱. دیدار با نمایندگان هفتمین دورهٔ مجلس شورای اسلامی،

۲۷ خرداد ۱۳۸۳.

۲. www.imam.khomeini.com

جمهوری رسماً از تاریخ اعلام اسامی آنان بوسیله وزارت کشور آغاز و تا ۲۴ ساعت قبل از شروع اخذ رأی خاتمه می پذیرد همچنین فعالیت انتخاباتی در مرحله دوم از تاریخ اعلام رسمی نتایج قطعی آرای مرحله اول شروع و تا ۲۴ ساعت قبل از اخذ رأی مرحله دوم خواهد یافت.^۱

۲.۱۸. آسیب نرساندن به تبلیغات دیگران

هیچ کس حق ندارد آگهی تبلیغاتی نامزدهای انتخاباتی را که در محل های مجاز الصاق گردیده، در زمان قانونی تبلیغات پاره و یا معدوم یا مخدوش نماید و عمل مرتکب، جرم محسوب می شود.^۲

۳.۱۸. شیوه تبلیغات

انجام هرگونه فعالیت تبلیغاتی از تاریخ اعلام رسمی اسامی نامزدها له یا علیه نامزدهای ریاست جمهوری از میز خطابه نماز جمعه و یا هر وسیله دیگری که جنبه رسمی و دولتی دارد و فعالیت کارمندان در ساعات اداری و همچنین استفاده از وسایل و سایر امکانات وزارتخانه ها و ادارات، شرکتهای دولتی و مؤسسات وابسته به دولت و نهادها و مؤسساتی که از بودجه عمومی (به هر

۱. قانون انتخابات ریاست جمهوری، ماده ۶۶ و ۶۷.

۲. همان، ماده ۵۸.

مقدار) استفاده می کنند و همچنین در اختیار گذاشتن وسایل و امکانات مزبور ممنوع بوده و مرتکب، مجرم شناخته می شود.

تبصره ۱. مؤسسات و نهادهایی که دارایی آنان از اموال عمومی است، همانند بنیاد مستضعفان، مشمول ماده فوق می باشند.

تبصره ۲. ادارات و سازمانها و ارگانهای دولتی و نهادها و اعضای آنها با ذکر سمت خود حق ندارند له و علیه هیچیک از نامزدهای انتخاباتی اعلامیه، اطلاعیه، پلاکارد بدهند.

همچنین الصاق اعلامیه، عکس، پوستر، هر گونه آگهی تبلیغاتی بر روی علائم راهنمایی و رانندگی، تابلوی بیمارستانها، تابلوی مدارس و سایر مؤسسات آموزشی دولتی و وابسته به دولت ممنوع بوده و مأمورین انتظامی در صورت مشاهده چنین مواردی متخلفین را جلب و به منظور تعقیب قانونی به مقامات قضایی تحویل می نمایند. شهرداری ها و بخشداری ها نیز باید نسبت به امحای چنین اوراق اقدام نمایند.^۱

همچنین تبلیغ کردن برضد داوطلبان نیز از نظر قانون ممنوع است.^۲

۱. قانون انتخابات ریاست جمهوری، مواد ۶۸ و ۶۹ و ۷۰.

۲. سید محمد هاشمی، حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، ج ۲.

فصل هشتم

ویژگی‌های مسئولان و مجریان انتخابات

علاوه بر رأی دهندگان و نمایندگان، مجریان و ناظران و مسئولان اجرای انتخابات نیز باید نکاتی را رعایت کنند:

۱. امانت داری و راست گویی

از نکات بسیار مهم در انتخابات، امانت داری و صادق بودن مجریان است؛ زیرا در صورت بروز مشکل از این نظر، نتیجه انتخابات زیر سؤال می رود. امام صادق علیه السلام می فرماید:

« لَا تَغْتَرُّوا بِصَلَاتِهِمْ وَلَا بِصِيَامِهِمْ... وَلَكِنْ اخْتَبِرُوهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ. »^۱

۲. رعایت اخلاق و پرهیز از هواهای نفس

امام خمینی رحمته الله علیه می فرماید:

« باید ملت شریف ایران بدانند که اسلام عزیزتر از آن است که برای هواهای نفسانی و جلب توجه گروه ها یا اشخاص، پشت به آن نموده و مقاصد فانی خود را بر مقاصد عالی و باقی حق تعالی مقدم دارند. »^۲

۱. محمد بن یعقوب کلینی، کافی، ج ۲، ص ۱۰۴.

۲. روح الله خمینی، صحیفه امام، ج ۱۲، ص ۴، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۶، ص ۵۷.

۳. پرهیز از مصلحت‌سنجی‌های شخصی و حزبی و جناحی و قومی

وارد کردن مصلحت‌سنجی‌های شخصی در انتخابات مخصوصاً برای مجریان آن بسیار آسیب‌زا خواهد بود. گرایش‌های بانندی و جناحی، رفاقت‌ها و نسبت‌های قومی و قبیله‌ای و هم‌صنف بودن و... برگرفته از هواهای نفسانی و وسوسه‌های شیطانی است که با روحیه انقلابی و اسلامی سازگاری ندارد.

پیامبر گرامی اسلام ﷺ می‌فرمایند:

﴿حُبُّكَ لِلشَّيْءِ يُعْمِي وَيُصِمُّ﴾^۱

(دوست داشتن [بدون انگیزه صحیح] انسان را کور و کر می‌کند.) همچنین حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند:

﴿عَيْنُ الْمَحَبِّ عَمِيَّةٌ عَنْ مَعَايِبِ الْمَحْبُوبِ وَ أَذْنُهُ صَمَاءٌ عَنْ قَبِيحِ مَسَاوِيهِ﴾^۲

(چشمان دوست در برابر عیب‌های محبوبش کور و گوش‌هایش در برابر قبیح و زشت او ناشنواست.)

۱. محمد بن علی بن بابویه، من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۸۰.

۲. عبدالواحد بن محمد تمیمی آمدی، غرر الحکم و درر الکلم، حکمت ۱۱۰۶۱.

۴. شجاعت و قاطعیت

از ویژگی‌های مجریان و مسئولان، شجاعت و قاطعیت آن‌هاست. آنان نباید در برابر هیچ سرزنی به خود ترس راه دهند؛ همچنان که در قرآن کریم آمده است:

﴿لَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ﴾

(از سرزنش هیچ سرزنش‌کننده‌ای نمی‌ترسند.)

۵. رعایت قوانین و مقررات انتخابات

مجریان و مسئولان شعبه‌های اخذ رأی باید دقت کنند که قوانین انتخابات به درستی انجام شود؛ هرگونه آگهی و آثار تبلیغاتی باید قبل از شروع اخذ رأی از محل شعبه ثبت نام و اخذ رأی توسط اعضای شعبه محو گردد.

همچنین مقامات اجرایی و نظارت انتخابات حق تبلیغ له یا علیه هیچ‌یک از داوطلبان انتخاباتی را نخواهند داشت. تخلف از این قانون جرم محسوب می‌شود.^۲

۱. مانده، ۵۴.

۲. قانون انتخابات ریاست جمهوری مواد ۷۲ و ۷۳.

فصل نهم

پاسخ به چند شبهه

شبهه اول

نظارت استصوابی یعنی چه؟ آیا نظارت استصوابی، حق رأی مردم را از بین نمی برد؟

پاسخ

استصواب که واژه عربی است، با واژه «صواب» هم ماده است. صواب به معنای درست در مقابل خطا و «استصواب» به معنای صائب دانستن و درست شمردن است؛ مثل اینکه گفته شود: «این کار صحیح و بی اشکال است.» در اصطلاح، «نظارت استصوابی» به نظارتی گفته می شود که در آن، ناظر در موارد تصمیم گیری حضور دارد و باید اقدامات انجام شده را تصویب کند تا جلوی هرگونه اشتباه و یا سوءاستفاده از جانب مجریان گرفته شود. بنابراین نظارت استصوابی نظارت همراه با حق دخالت و تصمیم گیری است. این گونه نظارت را نظارت فعال یا Active نیز می گویند.

نظارت بر انتخابات در کشور ما به عهده شورای نگهبان است که این نظارت استصوابی دارای

پشتوانه‌های عقلایی و قانونی است؛ زیرا در بسیاری از کشورهای جهان و نزد تمامی عقلای عالم، برای تصدی مسئولیت‌های مهم، شرایط ویژه‌ای در نظر گرفته می‌شود تا هم وظایف شخص موردنظر به درستی انجام پذیرد و هم حقوق و مصالح شهروندان در اثر بی‌کفایتی و نالایق بودن مسئول برگزیده شده، پایمال نگردد. از این رو امروزه در دموکراتیک‌ترین نظام‌های دنیا، شرایط ویژه‌ای برای انتخاب‌کنندگان و انتخاب‌شوندگان در نظر گرفته می‌شود و قانون، مرجعی رسمی را برای اعمال نظارت و احراز شرایط داوطلبان انتخابات تعیین می‌کند. این نهاد، عهده‌دار بررسی وضعیت و روند انجام انتخابات و وجود یا فقدان شرایط لازم در داوطلبان است که در نتیجه به تأیید و یا رد صلاحیت داوطلبان می‌انجامد.

بنابراین نظارت استصوابی، امری شایع، عقلایی و قانونی در بسیاری از کشورها و نظام‌های موجود در دنیا است. مثلاً یکی از شرایط معتبر در تعداد زیادی از نظام‌های سیاسی جهان این است که نامزد موردنظر، سابقهٔ کیفری نداشته باشد. در کشور ما نیز مانند سایر کشورهای جهان، قانون مرجعی را معرفی کرده است که برای انتخابات و صلاحیت نامزدهای انتخاباتی نظارت کند.

مطابق اصل نوزدهم قانون اساسی، این وظیفه به عهده شورای نگهبان است.

باید به این نکته توجه خاص داشت که نظارت استصوابی شورای نگهبان، نه تنها با حق رأی مردم منافات ندارد، بلکه دقیقاً براساس خواست و اراده مردم و در راستای حفظ صیانت از آرای آنان است.

براین اساس گفتنی است:

یکم: این نظارت، به انتخابات ایران اختصاص ندارد و در همه کشورهای به صورت های مختلف اعمال می شود؛ بنابراین باید همین اشکال را بر انتخابات کشورهای دیگر نیز وارد کرد.

دوم: این نظارت نوعی تأکید بر رأی مردم است، نه دخالت در آن؛ چون همان مردمی که در انتخابات شرکت می کنند، پیش تر به قانون اساسی و قانون انتخابات که شرایط انتخاب شوندگان را تعیین کرده است، رأی داده اند. درحقیقت مردم با رأی مستقیم به قانون اساسی و رأی غیرمستقیم به قانون انتخابات، لزوم وجود شرایط خاص در انتخاب شوندگان و تشخیص آن به وسیله شورای نگهبان را پذیرفته اند. بنابراین شورای نگهبان وکیل مردم است تا این شرایط و صلاحیت ها را تشخیص دهد، نه مخالف آرای آنان.

سوم: اگر بہ بہانہٗ اینکه نظارت استصوابی بہ معنای بررسی صلاحیت ہا و رد و تأیید نامزدہا، با آرای مردم منافات دارد، این نوع نظارت را از عہدہٗ شورای نگہبان خارج سازیم، آیا باز ہم از اجرای آن بہ وسیلہٗ مرجع قانونی دیگری بی نیاز خواهیم شد؟ بی تردید پاسخ منفی است؛ زیرا بہ ہر حال، انتخابات بہ نظارت نیاز دارد و ناگزیر در فرض مذکور، باید مانند برخی کشورہا، با نظارت استصوابی وزارت کشور انجام شود. حال ہرگونہ بررسی صلاحیت ہا حتی از ناحیہٗ وزارت کشور نیز باید نادرست و منافی آرای مردم باشد. درغیراین صورت وضع قانون درباب شرایط نامزدی و ذکر اوصاف خاص در نامزدہا لغو و بیہودہ است.

بہ عنوان مثال، اگر تشکیلاتی بہ نام «نظام پزشکی» در جامعہ ای بہ فعالیت پردازد و پس از احراز صلاحیت یک طبیب، بہ او اجازہٗ طبابت دادہ شود و از دیگری بہ دلیلی منطقی سلب صلاحیت شود، بہ این معنا نیست کہ جلوی انتخاب پزشک دلخواہ را از مردم گرفتہ است؛ بلکہ بہ این معناست کہ پس از احراز صلاحیت و شایستگی لازم، مردم در رجوع بہ پزشک دلخواہ مختار ہستند.^۱

۱. حمیدرضا شاکرین و علیرضا محمدی، پرسش ہا و پاسخ ہا

شبهه دوم

با توجه به اینکه در اسلام فقط قانون خداوند، معیار عمل است، چه نیازی به مجلس و قانون گذاری وجود دارد؟

پاسخ

احکام الهی بر دو دسته اند: بعضی از آن ها را خداوند به صراحت بیان کرده است و مؤمنان حق تصرف در آن را ندارند. بعضی دیگر را خداوند به صورت کلی بیان فرموده است و تصمیم گیری درباره جزئیات و کیفیات آن را به اختیار بشر و اجتماع گذاشته است که با توجه به زمان و مکان، درباره آن تصمیم بگیرند.

خداوند در قرآن می فرماید:

﴿وَأْمُرُهُمْ سُورَىٰ بَيْنَهُمْ﴾

شورا معنایی جز این ندارد. حدود دویست روایت درباره شورا وجود دارد که جایگاه بلند شورا را در نگرش اسلامی بیان می کند؛ مانند:

﴿الاستشارة عين الهداية﴾.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امام علی علیه السلام نیز همواره مردم را

دانشجویی: ولایت فقیه و جمهوری اسلامی ایرانی، ج ۱۵، چ ۱۰، قم: معارف،

۱۳۸۹، ص ۲۹۳.

۱... شورا، ۳۸.

به رایزنی دعوت کرده و برای فعال کردن جامعه،
فضاسازی می‌کردند.

شورا یکی از ارکان اساسی نظام اسلامی است. ازاین‌رو مجلس شورای اسلامی، نقش مهمی در جهت شناختن نیازهای جامعه، کشف قوانینی درباره آن نیازها، عملیاتی‌کردن هنجارهای دینی از طریق شیوه‌های بهینه و روزآمد، کشف موضوعات و مصادیق ضرورت و احکام ثانوی، شرکت در تصمیم‌گیری‌ها و قانون‌گذاری در عرصه امور مباح دارد. البته همه این امور باید در چهارچوب موازین شرعی و هماهنگی با اهداف و اصول نظام اسلامی باشد. ازاین‌رو اصل چهارم قانون اساسی این‌گونه می‌گوید: «کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر این‌ها باید براساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق و عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر برعهده فقهای شورای نگهبان است.»

شبهه سوم

چرا تشکیلاتی مانند مجلس، مجمع تشخیص مصلحت، مجلس خبرگان و... در زمان پیامبر ﷺ و امامان معصومین علیهم السلام نبود؟

پاسخ

مجلس شورای اسلامی دو وظیفه مهم به عهده دارد:

۱. وضع قوانین اجرایی که قوه مجریه و قوه قضائیه باید آن‌ها را اجرا کنند. این مهم در زمان صدر اسلام، وظیفه والیان امری بوده که حکومت مرکزی تعیین می‌کرد. ایشان نیز مأمور به مشورت گرفتن در وضع قوانین حکومتی در بلاد خود بودند.

۲. نظارت بر انجام دادن قوانین. امیرمؤمنان علی علیه السلام بر این مسئله در نامه به مالک اشتر تأکید کرده‌اند.

مهم‌ترین وظیفه مجمع تشخیص مصلحت نظام، وضع قوانین ثانوی با توجه به مقتضیات زمان و مکان است. به این مهم نیز از ابتدای اسلام توجه می‌شده است. در قرآن نیز قوانین ثانویه داریم؛ مثل خوردن گوشت مردار به قدر ضرورت. نکته این است که احکام ثانویه

مخصوص احکام مکلف‌های خاص و جزئی نیست؛ بلکه در بُعد اجتماعی و احکام عام حکومتی نیز جاری است.

به‌طور کلی وجود این قبیل تشکیلات براساس ضرورت‌ها و موقعیت زمانی بوده و برای اداره جامعه کنونی لازم است. هیچ‌گونه منافاتی با آموزه‌های اسلامی و حکم عقل و سیره حکومتی پیشوایان اسلامی نیز ندارد. توضیح اینکه:

۱. از منابع دینی در باب حکومت برمی‌آید که اسلام بر شکل خاصی از ساختار نظام سیاسی با جزئیات مشخص اصرار نکرده است؛ بلکه چهارچوب کلی را معرفی کرده است که انواع صحیح و عقلایی حکومت در آن می‌گنجد. اصول حاکم بر ساختار نظام سیاسی اسلام عبارت است از:

- ضرورت مشروعیت الهی مجریان؛
- ضرورت اسلامی بودن قوانین؛
- توجه به جایگاه مردم؛
- امکان خطای مجریان و ضرورت نظارت بر آنان.

۲. ساختارهای حکومت براساس گستردگی آن جامعه و مقتضیات زمان و مکان، متفاوت است. در زمان‌های گذشته نیز تشکیلات حکومتی

متناسب با آن دوران وجود داشت و اهم اقدامات پیامبر ﷺ در این زمینه عبارت بود از:

- تشکیل کادر سیاسی و شورای اداری مدینه: پیامبر ﷺ در پایان پیمان عقبه دوم، گروهی دوازده نفره از نمایندگان خود را در رأس قبایل انتخاب کردند. شهر مدینه را نیز به چندین ناحیه تقسیم کردند که هر ناحیه یک رئیس، چندین نایب رئیس و یک محل اجتماع داشت. پیامبر اکرم ﷺ برای اداره کل نواحی هم رئیسی تعیین فرمودند. سیاست پیامبر ﷺ در اداره امور جامعه، بر مشورت مبتنی بود؛

- تنظیم اساسنامه برای تنظیم روابط اجتماعی مسلمانان؛

- تنظیم ساختار منظم اقتصادی برای جمع آوری مالیات و زکات و...؛

- تنظیم ساختار قضایی و تعیین قضاة؛

- نصب فرمانداران و صدور بخش نامه های حکومت.

حکومت امام علی (ع) نیز از نهادها و ساختارهای سیاسی متناسب با نیاز آن زمان تشکیل شده بود.

۳. نکاتی هم درباره نهادهای زمان پیامبر ﷺ و تشکیلات گسترده نظام جمهوری اسلامی ایران درخور توجه است:

- انطباق هر دو نهاد با نظام سیاسی اسلام؛
 - کمک به حاکم اسلامی در اداره هرچه
 صحیح‌تر و کارآمدتر جامعه و... با تأیید نهایی
 حاکم اسلامی؛
 - مخالف نبودن وجود تشکیلات حکومتی که
 براساس نیازهای زمان متغیر است، با عقل.
 علاوه بر نکات بالا، با دقت در متون تاریخی و
 اسلامی که نمونه‌هایی از آن را ارائه کردیم،
 تشکیلاتی مانند مجلس شورای اسلامی، در زمان
 پیامبر ﷺ البته با مقتضیات آن زمان، به اجرای
 امور و دستورات الهی می‌پرداخت. همچنین
 در مبحث مجمع تشخیص مصلحت، در زمان
 پیامبر ﷺ نیز اشخاصی در مباحث و احکام
 ثانوی وارد می‌شدند و به حل و فصل قضایا
 می‌پرداختند. درباره مجلس خبرگان نیز با توجه
 به نص صریح آیات و روایات وارد شده از معصوم،
 باید افرادی باشند که در عصر غیبت کبرا، درباره
 مبانی دینی به آن‌ها رجوع شود. درحقیقت رجوع
 جاهل به عالم از ضروریات عقل است؛ هرچند
 دین نیز آن را امضا کرده است.

شبهه چهارم:

شریک شدن با گناهکار
پرسش از آیت الله مکارم شیرازی (دام عزه):
آیا برمبنای فقهی، صحیح است که شرعاً خطاها و
گناه‌هایی را که رئیس جمهور منتخب این جانب
در آینده مرتکب خواهد شد و فسادهای مترتب بر
آن، برعهده من خواهد بود؟

پاسخ: اگر به قدر کافی درباره شخص منتخب
تحقیق شود، مسئولیتی درباره اعمال آینده او
نخواهد داشت.^۱

کتابنامه

۱. قرآن.
۲. نهج البلاغه.
۳. ابن بابویه، محمد بن علی، عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۱.
۴. ابن بابویه، محمد بن علی، من لا یحضره الفقیه، ج ۴.
۵. آیین نامه اجرایی قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی.
۶. بروجردی، حسین، جامع احادیث الشيعة، ج ۱۳ و ۱۷.
۷. بنی هاشمی خمینی، سید محمد حسن، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، چ ۱۷، قم: دفتر انتشارات اسلامی.
۸. بهجت، محمد تقی، استفتائات آیت الله العظمی بهجت، ج ۴، چ ۱، قم: دفتر آیت الله بهجت، ۱۳۸۶.
۹. تبریزی، جواد، استفتائات جدید، ج ۲،

قم: سرور، ۱۳۸۵.

❖ ۱۰. تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، غرر الحکم و درر الکلم، چ ۱، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزة علمیه قم، ۱۳۶۶ ش.

❖ ۱۱. جوادی آملی، عبدالله، استفتائات، چ ۲، قم: اسراء، ۱۳۸۷.

❖ ۱۲. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۸.

❖ ۱۳. حسینی، سید مجتبی، پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی: احکام تقلید و بلوغ، ج ۱۹، چ ۵، قم: معارف، ۱۳۸۷.

❖ ۱۴. خامنه‌ای، سید علی، اجوبة الاستفتائات، ترجمه فارسی، چ ۶۳، تهران: بین الملل، ۱۳۷۹.

❖ ۱۵. خمینی، روح الله، صحیفه امام، ج ۱۸، چ ۴، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۶.

❖ ۱۶. خمینی، روح الله، وصیت نامه حضرت امام.

❖ ۱۷. خمینی، روح الله، استفتائات، ج ۲، چ ۵، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۰.

❖ ۱۸. روزنامه رسالت، ش ۶۳۲۰.

۲۶ آذر ۱۳۸۶، ص ۶.

❖ ۱۹. ساعی، مهدی، به‌سوی محبوب، دستورالعمل‌ها و رهنمودهای آیت‌الله بهجت، چ ۵، قم: شفق، ۱۳۸۶.

❖ ۲۰. شاکرین، حمیدرضا و علیرضا محمدی، پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی: ولایت فقیه و جمهوری اسلامی ایران، ج ۱۵، چ ۱۰، قم: معارف، ۱۳۸۹.

❖ ۲۱. صافی، لطف‌الله، توضیح المسائل، چ ۵، مشهد: هاتف، ۱۳۸۷.

❖ ۲۲. صافی، لطف‌الله، جامع الأحکام، ج ۲.

❖ ۲۳. فاضل لنکرانی، محمد، جامع المسائل، فارسی، ج ۱، چ ۱۱، قم: دفتر حضرت آیت‌الله فاضل لنکرانی.

❖ ۲۴. قانون اساسی.

❖ ۲۵. قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی، مصوب ۴ مرداد ۱۳۷۴.

❖ ۲۶. قانون انتخابات.

❖ ۲۷. ک‌لینی، محمد بن یعقوب، کافی، ج ۲.

❖ ۲۸. گلپایگانی، سیدمحمد رضا، مجمع

المسائل، ج ۱، چ ۳، قم: دارالقرآن الکریم، ۱۳۶۹.

❖ ۲۹. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار، ج ۷۲.

❖ ۳۰. محمودی، سیدمحسن، مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، ج ۱، چ ۱۶، ورامین: صاحب الزمان، ۱۳۸۷.

❖ ۳۱. مردم و احکام دین، ش ۴، خرداد ۱۳۸۸.

❖ ۳۲. مکارم شیرازی، ناصر، استفتائات جدید، ج ۱ تا ۳، چ ۱، قم: مدرسه امام علی بن ابی طالب (ع)، ۱۳۷۹.

❖ ۳۳. نحوی، سیدسیف الله، احکام و آداب انتخابات، نورالسجاد، ۱۳۸۶.

❖ ۳۴. هاشمی، سیدمحمد، حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، ج ۲.